

Boer

Het terpdorp Boer, gelegen in de gemeente Franekeradeel, ligt samen met de Oostelijk gelegen dorpen Dongjum en Ried op een kwelderwal temidden van akkers en weilanden. Een paar boerderijen en enkele huizen waaronder een oude pastorie vormen het gehele dorp. Achter het dorp loopt de Ried, vroeger de Riedstroom geheten, wat een overblijfsel is van een slenk uit de tijd dat Fryslân nog niet was bedijkt. Naast de bescheiden kern hoort nog ten Westen van de kerk, op de terp, de voormalige pastorie tot het dorp. Een bakstenen gebouw van omstreeks 1500 met een zijgevel met duivengaten in de top. Inwendig heeft de nu als woonhuis gebruikte pastorie oude balken met sleutelstukken met *peerkraalprofiel* en overwelfde kelders. De voormalige pastorie behoort tot de oudste woonhuizen van Fryslân.

Bouwgeschiedenis en exterieur

Het meest markante gebouw in Boer is zonder meer de Mariakerk, in de vroege 12de eeuw op de terp verzezen. De kerk is in Romaanse vormen van grote, gemêleerd gele en rode kloostermoppen gebouwd. Kerk en toren zijn in de 19de eeuw geheel geblokt gepleisterd. Het *koor* heeft een eigenaardige sluiting die wel als Romaans halffrond wordt gezien, maar vaker als vijfzijdig Gotisch. De kern is vrij zeker Romaans met een halfronde hoofdvorm. In de 15de of 16de eeuw is hieromheen met zware lisenen en gemetselde togen een soort korset gebouwd. Het vijfzijdig effect wordt versterkt door steunberen. In de muren staan brede rondboogvensters met ijzeren roeden uit de tijd waarin de kerk werd bepleisterd.

Aan de Zuidzijde van de kerk bevindt zich de ingang met een poortje uit 1664, afkomstig van de afgebroken Elgersmastate die in de nabijheid stond. Het bestaat uit pilasters met festoenen met bloemen, schelpen en vruchten. Op de kroonlijst staan twee wapenhoudende leeuwen. In het met een pijnappel bekroonde fronton zitten een kwabornament en de initialen *IVK*, waarschijnlijk een verwijzing naar *Ignatius van Kingma*, die op Kingmastate in Zweins woonde. Hij heeft een band met Boer gehad, want zijn naam staat ook op de preekstoel vermeld.

Helaas gebeurde in Boer hetzelfde als in zoveel andere dorpen: het inwonersaantal liep terug en de gemeente kon de kerk niet meer onderhouden. In 1975 zijn de kerk en de toren overgenomen door de Stichting *Alde Fryske Tsjerken* en in 2008 is de kerk met zorg gerestaureerd. Daarbij is o.a. de buitenkant weer terrarood bepleisterd zoals dat ook in de 19de eeuw werd gedaan. Een opvallend en bijzonder gezicht in het Fryske klei landschap.

Toren

De eveneens terrarood bepleisterde toren is opgetrokken van rode baksteen van een kleiner formaat en zal in de 16de eeuw zijn verrezen. In de westgevel staat een rondboogvenster en bovenin heeft elke zijde twee rondbogige galmgaten, maar verder is de toren gesloten. De toren heeft een spits die het oorspronkelijke zadeldak vervangt. In de toren hangt een 17de eeuws torenuurwerk en een door Willem Wegewart uit Deventer gegoten luidklok uit 1561.

Interieur

Inwendig heeft de kerkruijnte een houten tongewelf dat stamt uit 1570, voorzien van trekbalken. De ribben en randen zijn versierd met eierlijsten. De lambrisering tegen de muren is prachtig gemarmerd in roze tinten. Het belangrijkste onderdeel van de inventaris is de bijzondere eikenhouten preekstoel met klankbord uit de jaren '60 van de 17de eeuw. Deze is voorzien van ornamentaal snijwerk op de panelen en gewrongen balusters op de hoeken. Op het voorpaneel is een wapenschild te zien

waarvan helaas het wapen in de Franse tijd is verwijderd. Daaronder is de naam van de schenker aangebracht *J.V.Kingma*. Het wapen zal, gezien de naam van de geveer, ongetwijfeld het Kingma-wapen zijn. Na de verwijdering is blijkbaar een soort bloemmotief aangebracht. Interessant blijft de vraag waarom de schenker, die zelf katholiek was en in Zweins woonde, deze preekstoel aan Boer schonk. Voor de preekstoel, ter afsluiting van het koor, is een eveneens 17de eeuws doophek met gedraaide balusters aangebracht.

Orgel

Op de Westgalerij, met een afscheidingswand uit het derde kwart van de 17de eeuw, behoort een 19de eeuws kabinetorgel te staan; een Frans exemplaar, een z.g. 'orque expressive'. Helaas moet dit orgel gerenoveerd worden en is dan ook niet in de kerk aanwezig. Wel staat er een z.g. huisorgel wat bij gelegenheden bespeeld kan worden.

Tot slot hangt in het voorportaal van de kerk een lijkbaar die vroeger door de gemeenschap bij begrafenissen werd gebruikt.

Literatuur:

Kees Kingma, *Het kerkje van Boer*, Keppelstok, 2003.

Peter Karstkarel, *Alle middeleeuwse kerken*, Uitgeverij Noordboek, 2007.

Peter Karstkarel, *419 x Friesland*, Friese pers boekerij, 2005.

Jelma Knol, *Stichting Alde Fryske Tsjerken*, 2005.

maart 2011

Sytske Kooy-Jacobsma